

FÖLJARIT – pystytuet hirsirakenteissa

Följari = savolaisittain 'völjari'.

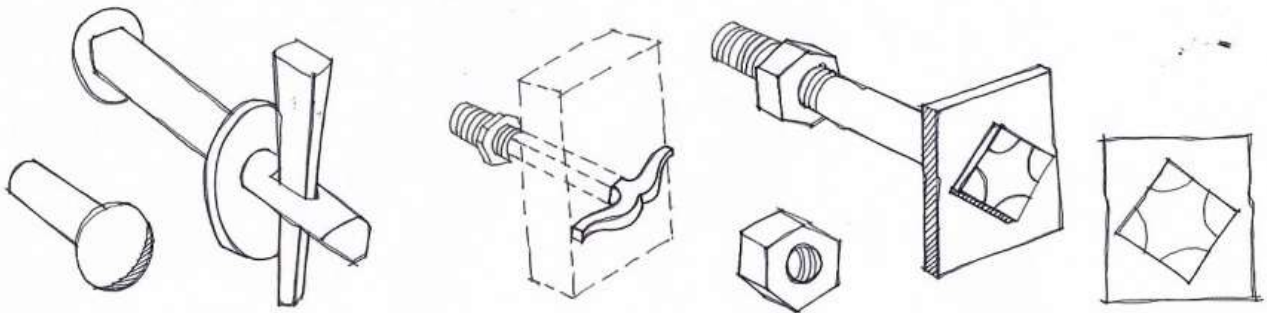
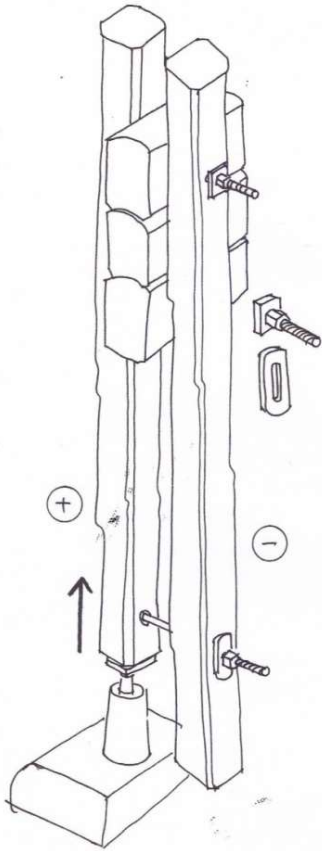
Följarilla tarkoitetaan kierretangoin toisiinsa liitettyä puupilariparia, joilla jäykistetään ja oiotaan notkahtaneita hirsiseiniä. Työaikaisia följareita tarvitaan mm. kengittämisessä hirsirungon nostovaiheessa (kuva vierellä).

Pystypilarien tulee mahdollistaa hirsiseinän painuminen. Painumisvara huomioidaan följareissa, joiden kiinnitysrei'stä ainakin toisen tulee muodoltaan 'ovaalimainen', yleensä se ylempi reikä. Kierretanko asemoidaan ovaalimaisen läpimenoireiän yläosaan, muuten painuminen ei ole mahdollista ja seinä jää pilarin varaan kantaan. Hirressä lävistävän reiän ei tarvitse olla juurikaan isompi kuin kierretangon halkaisija.

Följarit kiinnitetään tangoin, lattaraidoin ja mutterein. Ennen osat olivat sepän tekemiä, taottuja ja tervakarkaistuja. Nykyään osia saa rautakaupoista kuumasinkittyinä ja teollisesti valmistettuina. Painumavaralla muotoiltua lattaa ei kaupoista kuitenkaan löydy. Uusista moderneista osista rakenteeseen jää 'aikajälki', josta voidaan päätellä miltä ajalta lisäys on.

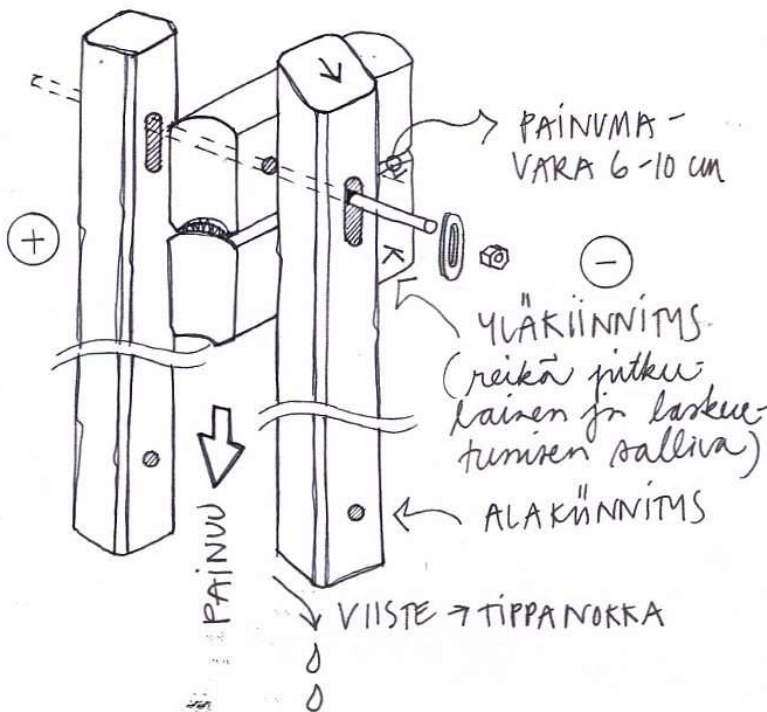
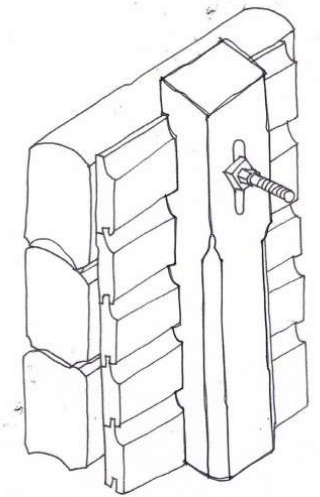
Kierretangolla följarin vastaparit kiinnitetään toisiinsa ja rakennepakettia voidaan kiristää ja taipunutta seinää oikoa. Halkaisiltaan tanko on 15 – 20 mm. Tangon päissä on yleensä kierteet, mutta joskus toinen pää on levikkeellinen ja kiinteä. Lattarauta estää mutterin painuminen puuhun, se toimii myös liukupintana ja edistää hirsirungon painumista. Latat ovat yleensä ovaalimaisia ja 4 – 5 mm paksuja. Kokonaisuus kiristetään mutterilla, joka on usein kuusikulmainen tai vaikka neliömötikkä, kunhan siinä on tankoon sopivat kierteet.

Kuva 6. Sidetangon toinen pää voi olla kierteetön, tällöin siinä on oltava lukko tai muotoiltu levennys. Muotoaihe vaihtelee tekijän luovuuden mukaan vaikka neliöstä nuolen päähän.

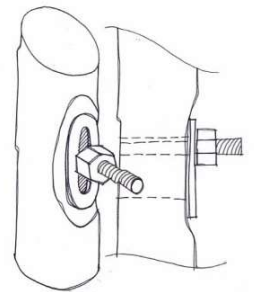
Följarissa tulisi olla:

- kiinnityskohtia 2 kpl, ylhäällä ja alhaalla
- painumavaralliset reiät följarin ja lattateräksen yläreiässä
- riittävästi kokoa myös kiinnitysosissa, koska följari osa kantavaa runkojärjestelmää. Puiden koko vaihtelee 120 – 180 x 120 - 180 mm ja kierretangon halkaisija 16 – 20 mm välillä.
- sijoituskohtaan sopiva pinta (esim. veisto- tai sahapinta, vajaakantisuus, särmäviisteet)
- vieto pystypuiden ylä- ja alapinnassa sadevesien ohjaukseen

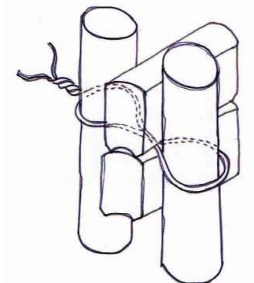
Kuva 3 vasemmalla: Följarin periaate.

Kuvat 4 yläreunassa: Följarilla on monta olomuotoa. Se voidaan ujuttaa ulkuvuoraukseen, jolloin ne työstetään ympäröivän vuorauksen mukaan (tässä esim. pinnaltaan höylätty ja nurkissa aaltomaiset viisteet).

Kuvat 5 – 6 oikealla. Pyöreään puuhun syntyy luontaisesti ovaalimainen lattasyvennys.

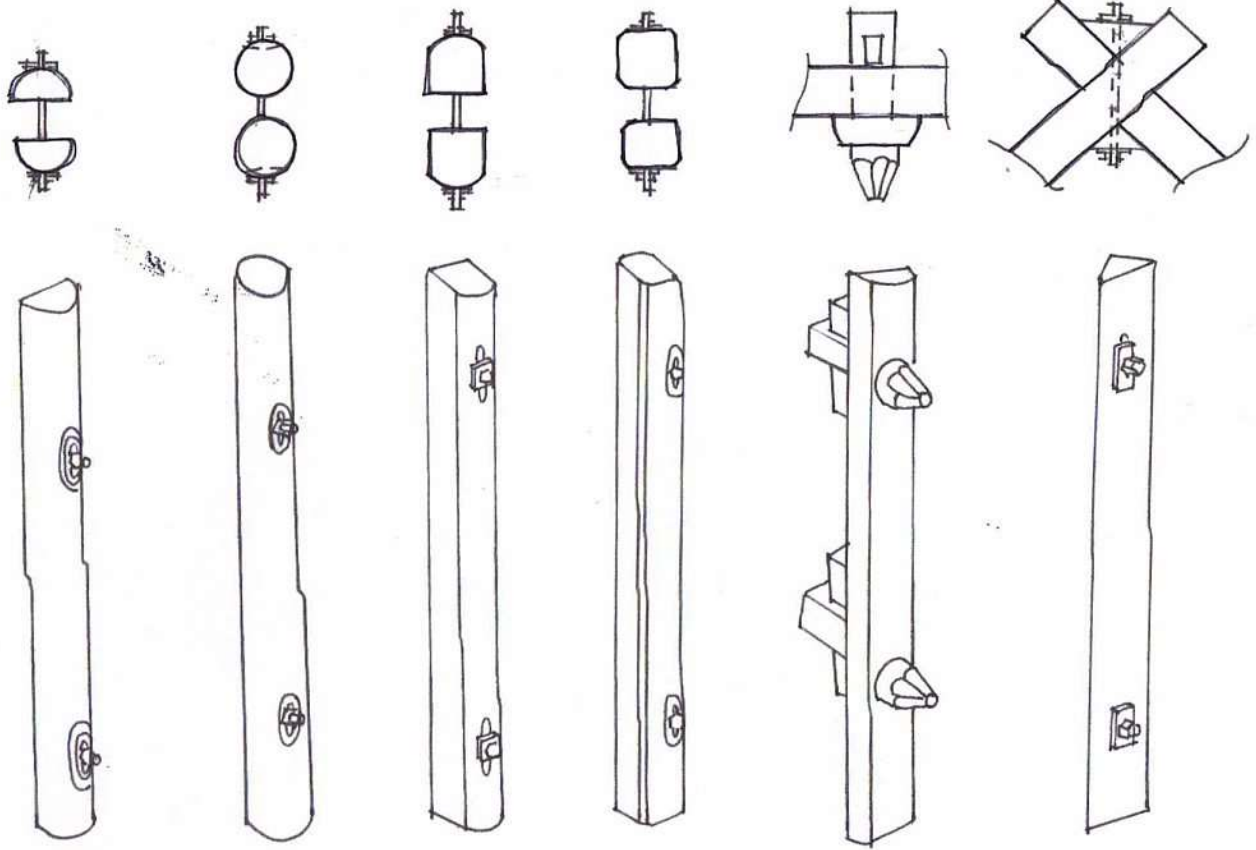
Pyöreitä följareita käytetään usein pyöröhirsirakennuksissa. Helpoin ja heppoisin tapa on sitoa vastaparit toisiinsa rautalangoin, hirsien ja puiden väliin kiertäen.

Följareiden muodot ja mitoitus vaihtelee tekijän, paikan ja följarin tarkoituksen mukaan. Hienoimmillaan följari voi olla dekoratiivinen koriste, pikaisesti tehtynäkin usein arkiluovuuden taidonnäyte.

Uusia följareita asennettaessa kannattaa siirtää paikan ominaispiirteet ja yksityiskohdat uusiin osiin. Tuen tyyli tulisi valita rakennuksen ja käyttötarkoituksen mukaan. Pyöreissä rakennuksissa on usein kuoritut, pyöreät följarit, pelkkahirsiseinässä piilutut ja vuoratassa rakennuksessa hienommin työstetyt, suorakantiset ja ehkä höylätyt.

Följarin eri tyylejä ja muotoja:

1. puolipyöreä 2. pyöreä 3. D-mallinen 4. vajaakanttinen 5. lauta 6. kolmiomainen

Kuva 7. Följarin muoto vaihtelee suuresti tekijän ja sijainnin mukaan. Ne voivat olla poikkileikkaukseltaan puolipyöreitä tai pyöreitä, D-mallisia, vajaakanttisia, lautamaisia tai jopa kolmiomaisia. Pieksämäen Venetmäellä följarissa (5.vasemmalta) on metallisen tankokiinnityksen sijaan puukiinnitys kiiloilla ja taidokkaasti viimeistellyt nuolim muodot. Nurkkaföljari (1. oikealta) on Juvan Kaitaisten kylässä sijainneesta tuulimyllystä.